

Už sa blížíme ku koncu príspevkov MUDr. Jaromíra Moravčíka, ktoré nám zanechal. Zostáva nám niekoľko spomienok na obyčajných Prievidžanov, ale aj na osobnosti mesta. Jeho pohľad na svet okolo seba a pamäť boli výnimočné. Mnohí čitatelia sa o jeho príspevkoch vyjadrovali s veľkým uznaním, s obdivom a možno aj takýmto krátkym zhodnotením – *Tento človek musel mať vo svojom srdci krásny vzťah k mestu, keď o ňom a o jeho ľuďoch vedel takto písať.*

Pel-mel

alebo zmienka o osobách a osôbkach, ktoré dotvárali kolorit Prievidze.

Majster Ďurko Leporis

Čo už len povedať o tejto ozdobe Prievidze? Hádám len toľko – jeho umenie prerástlo rámec Prievidze, ba možno povedať aj Slovenska. Šíri svojimi krásnymi výrobkami dobré meno ďaleko za hranicami a je natoľko známy, že rozpisovať sa o ňom, by bolo nosením jeho milovaného dreva do hory. Ako ho poznám, on aj ďalej bude spracovávať a meniť drevo na úžitkové a umelecké výrobky. Nezabráni mu v tom ani choroba, ani vek a ja mu fandím, ako hádam nikomu.

Mancika

Jednotlivé príbehy, to je pestrá mozaika zážitkov obvodného, praktického a v mojich začiatkoch ešte aj rodinného lekára. Lekár bol vtedy doslova súčasťou rodiny, poznal všetkých jej členov a bol často zasvätený aj do vnútorných problémov rodiny.

Jednou z mojich skvelých pacientok bola neobyčajne šarmantná, už vtedy staršia dáma, obklopená podobnými dámami, ktoré sa pravidelne stretávali. Dovolila mi, aby som ju dôverne oslovoval pani Mancika. Jej synovia a dcéry boli mojimi gymnaziálnymi spolužiakmi, niektorí starší aj o viac rokov, jeden môj rovesník.

Bol to ohromný vzťah, ktorý sa medzi nami vytvoril. Boli to naše pravidelné návštevy skôr spoločenského významu. Posedenie, výborná kuchárka, vždy niečo ponúkla, proste idyla. Nasledujúci príbeh nech je svedectvom toho, ako viera pacienta vo svojho lekára doslova lieči.

Pani Manca ochorela na chrípku s vysokými teplotami. Rodina hore nohami, lebo strach o zdravie mamy, starej mamy bol pochopiteľný. Kon-

zultovaný bol vtedy veľmi známy a mnou samým obdivovaný lekár Dr. P. (Paule, o ňom už bola zmienka). Bol autoritou, ktorej som aj ja absolútne veril. Ale Mancika mala svoju hlavu a ona verila len svojmu Jarovi, ako ma familiárne nazývala. A vynútila si, že za každú cenu musím stáť jednu až dve kritické noci pri nej, keď mala choroba vrcholiť.

Úžasný prejav dôvery, ktorý som nemohol sklamať. Z Martina prišiel zať, ktorý mne a synovi Ďurovi zapasoval do trojky a rozdali sme si preferans (kartová hra). V tú noc choroba a teploty kulminovali, dali sme zopár zábalov, pripravená bola injekcia na posilnenie srdca. A verte-neverte, ráno sa Mancika zobudila, urobila nám raňajky a následné uzdravenie a zotavenie už bolo len otázkou pár dní. Aj takto sme niekedy pomocou viery a dôvery zvládali choroby.

Pavol Mráz –

chodiaci symbol Prievidze. Bol vedúcim hotela Hviezda a ja, ktorý som ho poznal ako vedúceho hotela v Partizánskom, som ho považoval, v jeho správaní sa k hosťom, k jeho vzťahu k personálu, za takmer dokonalosť samú.

Rozhľadný vo svojom odbore, vychytený muž, svojím vzhlľadom, postavou, pokojom, rozvážnosťou nedávajúc ani najmenšiu šancu niekomu, kto by sa pokúsil jeho prácu v niečom znevážiť alebo nájsť chybičku. V mojich očiach bol dokonalý a zostal ním aj vtedy, keď už ako chorý a na dôchodku sa s patričnou gráciou prechádzal po Prievidzi. Mal vytýčenú svoju trasu a človek si mohol podľa neho nastaviť hodinky. Dlhو a veľmi mi chýbal, keď nás opustil.

Béla Reis –

skoro verná kópia pána Mráza, lenže o pár rôčkov mladší. Bol to vari najdôstojnejší chodec, večný mládenec svojím vystupovaním, oblečením, celkove vždy dokonale upravený, spôsob jeho pozdravu a narábania s klobúkom pri zdravení bol nenapodobiteľný. A keď to všetko podoprel podmanivým hlasom a nestrojeným úsmevom, človek si nechtiac pomyslel, prečo sa takéto niečo musí pominúť a odísť do nenávratna.

Bol náležite hrdý na svoj vek – deväťdesiat rokov – lebo vedel, že naň nevyzerá. A predsa odišiel, aj keď tak veľmi mal rád svoje prechádzky a debatné krúžky na prievidzskom námestí. A nadovšetko si vážil spoločnosť svojich preferansových priateľov – JUDr. Schwartza a pre mňa nezabudnuteľného Ing. Urbana Kardoša a Števa Gürtlera. Bola to vzácna trojica, už jej niet, ale spomienka na nich pretrváva.

Anka Čambalová,

na prvý pohľad budila dojem drsnej „starenej“, zvyknutej, aby ju každý plne rešpektoval. Mňa a moju sestričku mala veľmi rada a my ju tiež. Na vážnosti v našich očiach stúpila, keď nám odrazu začala rozprávať o generálovi Milanovi Rastislavovi Štefánikovi, s ktorým bola v akomsi rodinnom vzťahu. Bývali oproti piaristickému kostolu.

Na návštevu k nej sme museli chodiť pravidelne každý týždeň, či bola zdravá a či chorá, to si vynútila. Každá posledná návšteva v mesiaci bola honorovaná čiastkou 20 Kčs. Bol, či nebol to úplatok? V každom prípade to bola pozornosť, ktorá sa nedala autoritatívnej stareнке odmietnuť. Ona by si neprijatím tejto sumy ďalšie návštevy obmedzila alebo nedajboh „odflákla“. A tak sme si zvykli – jej dvadsať korún nechýbalo a my sme nezbohatli. Bola milým spestrením mojej lekárskej praxe.

JUDr. Lacko Rehák

Ako stručne charakterizovať tohto sebavedomého, sebaistého búrliváka so zmyslom pre pravdu a spravodlivosť, veľkého milovníka prírody, bonvivána v pravom slova zmysle, ale hlavne človeka, ktorý nadovšetko miloval svoje povolanie, pre ktoré doslova žil, ktorému venoval všetko a ktoré sa podpísalo aj na jeho zdraví? Zát'áž, ktorú na seba bral, bola enormná.

Ak išlo o spravodlivú vec a niekomu sa krivdilo, nepoznal prekážky, vedel sa s takým zaujatím vrhnúť do riešenia problému, až to mrazilo. Aj preto o ňom bolo známe, že nevyhral len tú kauzu, ktorú nezobral. Bol vynikajúci vďaka svojmu advokátskemu vzdelaniu, vďaka svojim skúsenostiam, vďaka svojej „buldočej“ povahe zvíťaziť tam, kde cítil, že sa pácha nepravda.

Nemalú zásluhu na tomto jeho kredite mala určite aj jeho sekretárka Anka Valová, žena skromná a nenápadná, ale s veľkým prehľadom o každej prejednávanej kauze, obdarená úžasnou intuíciou, ktorá často vedela varovať aj takého skúseného právnik, akým Laco bol. Ona svojimi radami často zastavila tohto polocholerického doktora pred nepremyslenými krokmi. Bola to dokonale zohratá dvojica, ktorá sa vzáčne dopĺňala, o čom svedčili aj ich výsledky. Laco, bol si skvelý, jedinečný!

Vendel Mjartan –

rodák z Cigľa, býval v bojnických Kútoch ako jeden zo štyroch, či piatich gazdov, ktorí tu hospodárili. A neboli to hocijakí gazdovia. Obrábali pomerne veľké pozemky úrodnej pôdy, ktoré nielen vlastnili, ale im aj rozumeli.

Boli viacerí, ale Vendel bol len jeden a bol najlepší. Všetci boli dobrí, ale Vendel vyčnieval. Mal obrovskú charizmu – čaro osobnosti, hoci fyzickým zjavom obzvlášť nevyňikal. Mne pripomínal známeho francúzskeho herca Jeana Gabena – svojou postavou, úzkymi očami (skôr len štrbinkami), sivými vlasmi, opálenou tvárou, zachrípnutým hlasom, nie bohvieakou bohatou mimikou, ale hlavne spôsobom komunikácie. Nadväzoval kontakty s kýmkoľvek, hocikde, či to bol známy alebo úplne cudzí. Ale ten, s kým si začal, musel byť od začiatku v strehu, lebo Vendel vždy hľadal štrbinku a to okamžite svojim sarkazmom využil. Bol v tom majstrom. Nebol nikdy zlomyseľný, bezcitný, vzápätí sa začal krotiť a keď sa presvedčil o svojom víťazstve, stal sa z neho milý, žoviálny spoločník, schopný svojho „protihráča“ aj odprosiť alebo pozvať na zmierovací pohár vína – to bolo častejšie.

Mal som ho pre tento jeho svojrázny humor a vzťah k životu rád. Nevedelo ho nič zničiť, tým skôr ponížiť. Bol to hrdý a statočný človek so svojimi bohatými životnými skúsenosťami. Bol v debate seberovný s rôznymi tzv. vzdelancami, ktorými sa to v tom období len tak hemžilo.

Bol gazdom, ktorý sa vo svojom remesle vyznal. Nikdy nezabudnem, ako jednoducho riešil agrotechnické termíny. Pozrel, vlastne vedel, čo kde bolo zasadené jeden rok, na druhý rok tam muselo byť niečo iné, vzal do dlane hrst' ornice, „požmolil“, ovoňal a vedel, čo potrebuje. Pozrel na oblohu, slnko, pozoroval vtáky a poľnú zver a z toho a ešte iných vecí vedel, kedy má začať sadiť a siať. Jeho kráľovstvom boli okolité polia, role a pastviny. Nádvorím tohto kráľovstva bol hospodársky dvor domu. Bol štvorcový, ohradený hospodárskymi budovami. Bol charakteristický dokonale organizovaným neporiadkom – všade hospodárske stroje a náradia. Zdanlivo nedbalo odložené, ale poloha každého stroja mala svoje odôvodnenie a opodstatnenie.

A v chlievoch a stajniach a na dvore domáca zver od výmyslu sveta: kravy, kone, žriebätá, teliatka, prasiatka, a riadne ovce, husi, kačice, sliepky, pes a mačky. A medzi tou háved'ou, s ktorou sa Vendel vedel takmer ľudsky porozprávať, kral'ovala Gazdiná, pani domu, žena, ktorú hrmotný Vendel nežne nazýval Žienka. Z jeho úst to bolo veľmi zvláštne, ale pekné, lebo to myslel úprimne. Nikdy som ho nepočul, aby na svoju Žienku zvýšil hlas. Azda len vtedy, aj to nie veľmi, keď sme sedeli v kuchyni a on ako správny patriarcha dával Žienke jemné rozkazy, čo má doniesť na stôl, či už od jedla či pitia. A že nosiť bolo z čoho, na to sa každý mohol spoľahnúť.

Takto bežal život gazdu Vendela, ktorý sa staral o úrodu na svojich poliach.